

Bijlage 1 Landelijk gebied

Het landelijk gebied rond de A16

Inleiding

Momenteel werkt de provincie Noord-Brabant samen met de gemeenten Breda, Drimmelen, Moerdijk en Zundert aan de plaatsing van windmolens langs de A16. Bij de start van het project WindA16 in 2015, gaven deze partijen aan dat zij het hier niet bij willen laten. Zij wilden graag de mogelijkheden verkennen om een groter gebied dan de zone langs de A16 als een zogenaamd 'energiek landschap' te ontwikkelen. Daarvoor kwam het gebied van de gemeenten Alphen-Chaam, Breda, Drimmelen, Etten-Leur, Moerdijk en Zundert in aanmerking.

In opdracht van de provincie Noord-Brabant maakte Bosch Slabbers Landschapsarchitecten in 2016 een energievisie op de A16. Deze visie had tot doel om:

- het inzicht te verbreden dat duurzame energieproductie (veel) ruimte vraagt en dat voor elke plek een aparte afweging geldt;
- innovatie te versterken door ruimtelijke concentratie en vergroten van sociale participatie.

In het *Uitvoeringsprogramma Energie* van de provincie Noord-Brabant is de realisering van het Energieke Landschap A16 als ambitie opgenomen. In dat kader wordt de prijsvraag voor het landelijk gebied rond de A16 uitgeschreven.

1

Landschappelijke karakteristiek

Van noord naar zuid bestaat het gebied rond de A16 grofweg uit het 'landschap van de klei' en het 'landschap van het zand'. Zeekleipolders, omkaderd door voormalige zeedijken, kenmerken het 'landschap van de klei'. Dit is het landschap van de stoere maten, lange lijnen en verre zichten. Een monumentaal en man-made landschap, dat stelselmatig is ingericht en ingedeeld, waar nog allerlei relictten te vinden zijn van de Zuiderwaterlinie.

Karakteristiek voor het 'landschap van het zand' is het veelal organisch gegroeide en fijnmazige mozaïek van buurtschappen, dorpen en steden met beken, bossen, turfvaarten en zand- en veenontginningen. In dit landschap zijn twee gebieden te onderscheiden. De eerste is het stedelijke landschap in en rond Breda en Etten-Leur, dat ligt op de 'Naad van Brabant' (de overgang van zand naar klei). Hier zijn vooral stedelijke ontwikkelingen en infrastructuur dominant en is het geschakeerde mozaïek van het zandlandschap minder herkenbaar. Die afwisseling en variatie van akkers, natuur, kwekerijen, beken, bossen, dorpen en buurtschappen is in het tweede gebied juist de karakteristiek. Het is een meer ingetogen, subtiel landschap met kleine maten en een gevoel van geborgenheid.

Economische dynamiek

Het gebied rond de A16 was en is volop in ontwikkeling. Dat komt onder andere door de ligging tussen Antwerpen en Rotterdam, met de A16 als belangrijke transportroute en de daaraan gekoppelde Hoge Snelheidslijn (HSL). In de loop van de tijd zijn dorpen en steden gegroeid en zijn bedrijventerreinen ontwikkeld en is het havengebied bij Moerdijk aangelegd. Daarnaast zijn in de afgelopen periode vooral glastuinbouwbedrijven en boomteelt beeldbepalend geworden in het

landschap. Buizenleidingen en hoogspanningsmasten doorkruisen het gebied (onder andere het 380 kV hoogspanningstracé is hier gepland). De infrabundel A16-HSL is een kansrijke economische drager in het gebied.

Naast energietransitie spelen ook andere opgaven in het gebied, zoals klimaatadaptatie, circulaire economie en wonen en werken. Belangrijke economische krachten zijn de land- en tuinbouw, de logistiek en de maak- en procesindustrie. De regio is voortdurend op zoek naar een balans tussen het inspelen op economische kansen gekoppeld aan het aanwezige sterke netwerk van verbindingen enerzijds en zorg dragen voor een kwalitatieve leefomgeving anderzijds. De zoektocht in het gebied rond de A16 richt zich op een evenwichtige ontwikkeling van werklandschappen met bedrijventerreinen, industrie en infrastructuur en woon- en recreatielandschappen met dorpen, steden, uitloopgebieden, beken en bossen.

Energietransitie

Energietransitie is voor het gebied rond de A16 en de omliggende regio West-Brabant geen nieuwe opgave. Regiopartners zijn al geruime tijd met elkaar bezig om richting en inhoud te geven aan opgaven rond duurzame energieopwekking. In de energieagenda van de regio West-Brabant staat de ambitie om in 2020 16 procent duurzame energie op te wekken en in 2050 als regio energieneutraal te zijn. Daarnaast was de regio West-Brabant één van de vijf landelijke pilotregio's vanuit de pilot van VNG, IPO en ministeries van EZ en I&M voor het opstellen van regionale energiestrategieën. Op regionaal niveau zijn diverse onderzoeken gedaan naar de kansen voor energietransitie in West-Brabant. Daarbij zijn veel ideeën uit het gebied opgehaald over zonne-energie, windenergie, biomassa en warmte. Ook is gekeken naar de mogelijkheden van vier verschillende energiefuncties: lage en hoge temperatuurwarmte, kracht & licht en mobiliteit & transport. Het gebied rond de A16 biedt ruimte voor allerlei innovaties en mogelijkheden voor een duurzaam en energieleverend landschap. Het gebied en de omliggende regio bieden een verscheidenheid aan potentiële energiebronnen, van groot tot klein. Voorbeelden zijn het benutten van aardwarmte, de vergisting van afval, biomassa of meststoffen, het opwekken van energie uit stromend water, zon en wind en hergebruik van restenergie vanuit glastuinbouw, industrie en bedrijventerreinen. Daarnaast kent het gebied rond de A16 en de omliggende regio veel energieafnemers en –producenten, zoals de haven van Moerdijk, de glastuinbouw, rioolwaterzuiveringen en de Amercentrale.

2

Windenergie A16

Brabant heeft een ambitie om in 2050 energieneutraal te zijn. Om dit te bereiken werken de provincie Noord-Brabant en de gemeenten Breda, Drimmelen, Moerdijk en Zundert samen aan het project WindA16. Zij realiseren samen circa 100 MW windenergie langs de A16, dat eind 2015 in een convenant is vastgelegd. De windmolens komen in een zone van 1 kilometer langs de snelweg. Het voorkeursalternatief is in oktober 2017 vastgesteld door de provincie Noord-Brabant. Er komen 29 windmolens, de meeste met een hoogte tot 210 meter. Zij worden geconcentreerd rond vier verkeersknooppunten langs de A16 en in het gebied van Zundert en Hazeldonk. De turbines staan op locaties waar ze zo min mogelijk geluidshinder veroorzaken. Bij de plaatsing is onder andere gekeken naar geluidshinder, slagschaduw, positionering in het landschap, ontzien van natuurgebieden en een verdeling over het gehele traject van de A16 tussen Hazeldonk en Moerdijk.

Landschap onder druk

Het gebied langs de A16 ligt in de buurt van stedelijke gebieden maar is relatief 'leeg'. Er is ruimte om te wonen, werken en recreëren. Het polderlandschap heeft uitgestrekte vergezichten en voor bewoners - vooral in het noordelijke kleilandschap - is het een uitgelezen kans om te genieten van een rustige woonomgeving, waarbij de stad en daarbij horende drukte van Breda, Antwerpen en Rotterdam nooit ver weg zijn. Dit is voor veel bewoners een belangrijke reden om in dit gebied te wonen.

Ook dit gebied heeft in de afgelopen jaren te maken gehad met ontwikkelingen waardoor dit unieke aspect van dit gebied onder druk staat. Met de komst van de hogesnelheidslijn (HSL) rijdt er regelmatig een snelle trein door het gebied, met bijbehorende geluidsbelasting. Ook de ontwikkeling van Logistiek Park Moerdijk, het 380 kV hoogspanningstraject en de geplande komst van windmolens langs de A16, dragen bij aan een verandering van het landschap en op sommige plekken een aantasting van de rust in het gebied.

De landschapswaliteiten van het gebied staan daarom onder druk en de algemene consensus is dat in dit gebied nieuwe ontwikkelingen ten goede moeten komen aan de landschapswaliteiten van dit gebied, in plaats van die nog verder onder druk zetten.

Ondergrond: Copyright © 2017 Dienst voor het kadaster en de openbare registers, Apeldoorn
Opmaat: Afdeling H1, Team GE, oktober 2017, Meldingsnummer M189826

Zoekgebied prijsvraag landelijk gebied rond A16

Voor de prijsvraag voor het landelijk gebied rond de A16 in de provincie Noord-Brabant is een zoekgebied afgebakend (zie kaartje). Het zoekgebied heeft een globale begrenzing en is een indicatie van het gebied waarbinnen ideeën en uitwerkingen voor de prijsvraag mogelijk zijn. Deelnemers aan de prijsvraag rond de A16 hebben daardoor de mogelijkheid om een groter of kleiner gebied uit te werken als toekomstig energielandschap.

Meer informatie

- Bosch Slabbers Landschapsarchitecten, 2016: **Meer dan Wind. Van Hazeldonk tot Hollands Diep. Energievisie op de A16** i.s.m. Bosch & Van Rijn, in opdracht van provincie Noord-Brabant, juli 2016
<http://www.brabant.nl/subsites/windenergiea16/downloads/algemene-downloads-windenergie.aspx>
- Bosch Slabbers Landschapsarchitecten, 2017: **Ergielandschap A16: Van Hazeldonk tot Hollands Diep, beeldkwaliteitsvisie windpark A16** i.s.m. Bosch & Van Rijn, in opdracht van provincie Noord-Brabant, mei 2017
<http://www.brabant.nl/subsites/windenergiea16/downloads/algemene-downloads-windenergie.aspx>
- Gemeente Breda, 2013: **Structuurvisie Breda 2030**, september 2013
<https://www.crow.nl/kennis/bibliotheek-verkeer-en-vervoer/beleidsdocumenten/structuurvisie-breda-2013-2030?tab=beleidsdocumenten&page=1&searchsort=date&pagesize=10>
- Gemeente Breda, 2016: **Duurzaamheidsvisie Breda 2030**. Breda, 3 maart 2016
<https://www.breda.nl/wonen-wijken-vervoer/wijken/duurzaamheid-milieu>
- Gemeente Breda: **Uitvoeringsprogramma Klimaat 2017 -2020**. (UPK 2017-2020) Slim samenwerken aan een CO₂-neutraal en klimaatbestendig Breda
<http://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/images/Breda/i296270.pdf>
- Gemeente Moerdijk, 2011: **Structuurvisie Moerdijk 2030**. Juni 2011
<https://www.moerdijk.nl/web/Politiek-en-Organisatie/Beleid-en-regelgeving/Politiek-en-Organisatie-Politiek-en-Organisatie-Beleid-Structuurvisie-Moerdijk-2030.html>
- POSAD, 2017A: **Gebiedsstrategie duurzame energieopgave. Regio West-Brabant**. Posad Spatial Strategies, januari 2017 <http://www.energiestrategiewb.nl/etappe-1-energie-en-ruimte-atelier/>
- POSAD, 2017b: **Energie en ruimte West-Brabant**. Rapport - Energie & Ruimte voor de regionale energiestrategie regio West- Brabant. Posad in samenwerking met H+N+S. Den Haag. Mei 2017
<http://www.energietransitiewb.nl/rapport-energie-en-ruimte-2/>
- Provincie Noord-Brabant, 2015: **Windenergie A16. Samen op weg naar een duurzame toekomst. Convenant met Gemeenten Breda, Drimmelen, Moerdijk en Zundert**. 's-Hertogenbosch, 1 december 2015. <http://www.brabant.nl/subsites/windenergiea16/downloads/algemene-downloads-windenergie.aspx>
- Provincie Noord-Brabant, 2016: **Uitvoeringsprogramma Energie**. 's-Hertogenbosch, februari 2016
<https://www.brabant.nl/-/media/b0b2bb7cd35d4b4fac50368f4902a488.pdf>
- Provincie Noord-Brabant, 2017: <http://www.brabant.nl/subsites/windenergiea16>. De actuele informatie over het plan Windmolens A16
- Regiegroep Regionale Energiestrategie West-Brabant, 2017: **Ons2050 Regionale Energiestrategie West-Brabant**. Ontwerp. RWB, Over Morgen.28 juni 2017. <http://energietransitiewb.nl/strategie-ons2050/>
- Studio Marco Vermeulen, 2017: **BLIND SPOT #2 The Dutch Everglades: Landschap in transitie op de grens van zand en klei**. In opdracht van de provincie Noord-Brabant, juli 2017
<http://www.brabant.nl/subsites/windenergiea16/downloads/algemene-downloads-windenergie.aspx>

- Regio West-Brabant, **Ruimtelijke Visie West-Brabant 2030: Een hecht netwerk in de tuin van de delta**, juli 2010. Dit document is als pdf te downloaden van de webpagina van de prijsvraag.

Op de webpagina van “Windenergie A16” staan allerlei wellicht bruikbare downloads:

<http://www.brabant.nl/subsites/windenergiea16/downloads.aspx>